

År 2020

Tidskrift för Holms hembygdsförening

Holms hembygdsförening bildades 1983. Föreningen vill med sitt arbete bidra till att hålla bygden och dess historia levande genom

att dokumentera och hålla berättelser och bilder levande om bygden och människorna

att arbeta för att bevara, underhålla och göra platser och minnesmärken tillgängliga för besökare

att skapa tillfällen till möten för att förstärka människors känsla av samhörighet och väcka intresse för bygden, dess historia och framtid

ÅRSSKRIFT 2020

Årgång 34

Innehåll

- 4 Balansräkning**
 - 5 Verksamhetsberättelse**
 - 6 Aktuellt i föreningen**
 - 7 Intervju med Therese Festin, Vike**
 - 14 Pengarna och livet**
 - 17 Predikaren på Storberget**
 - 20 Gunnar Nilsson, Loviken, soldat i Finska vinterkriget 1939-40.**
 - 21 Fåglarna i hembygden - resumé**
-

Vi tar tacksamt emot förslag på innehåll i kommande årsskrifter.

Kontaktpersoner: Lars Erik Wikholm 073-0316777, Göran Loviken 0691-51042

Byaombud:

Birgitta Johansson, Gunnel Eriksson
Birgitta Selander
Kenneth Öberg
Lars Erik Wikholm
Sonja Filipsson
Göran Loviken

Anundgård, Västbyn, Östbyn
Österström, Hällingen, Sjöändan
Lill-Hullsjön, Hissjön, Östanbäck, Sunnansjö
Vike, Nortjärn, Drevberget
Loviken, Sandnäset
Fagerviksbyn, Gimåfors, Djupröra

Medlemsavgiften är **100 kronor för första familjemedlemmen och 50 kronor för övriga.**

Avgiften kan sättas in på **bankgiro 360-4998** eller **swish 1233615887**. Du kan också betala direkt till någon av föreningens byaombud. Ange namn och adress om du betalar via bankgiro.

Besök gärna vår hemsida www.hembygd.se/holm. E-post: hembygdholm@gmail.com

Balansräkning

Holms Hembygdsförening 190101-191231

Ingående balanskonto

Kontant i kassa	2 084.40
Innestående bankkonto	238 874.10
	240 958.50

Inkomster

Medlemsavgifter	18 952.00
Erh.bidrag	14 000.00
Försäljning	1 730.00
Boken om Holm	750.00
Övriga intäkter	2 535.00
	37 967.00

Totalt: 278 925.50

Utgifter

Möteskostnader	1 326.00
Stugan	15 965.00
Porto & resekostnader	3 003.75
Inköp	218.00
Övriga omkostnader	20 662.00
	41 174.75

Utgående balanskonto

Kontant i kassa	2 440.40
Innestående bankkonto	235 310.35
	237 750.75

Totalt: 278 925.50

Årets resultat -3 207.75

2020-01-10

Gertrud Festin, Kassör

Gertrud Festin

Holms Hembygdsförenings verksamhetsberättelse för år 2019.

Styrelse	Ledamöter	Suppleanter
Ordförande	Lars-Erik Wikholm	Britt-Marie Lindahl
Vice ordf.	Göran Loviken	Birgitta Selander
Sekreterare	Sonia Filipsson	Anita Åslin
Kassör	Gertrud Festin	
Ledamöter	Anders Norling, Gunnel Eriksson Birgitta Johansson, Stig Lindgren Karin Hultman	

Föreningen har 229 betalande medlemmar.

Under året har föreningen hållit åtta styrelsesammanträden inklusive årsmötet.

Föreningens årsmöte avhandlades den 14 mars i Hembygdsstugan. Kaffe med smörgåstårter serverades.

Den 10 mars provade vi med Vinteröppet i Storstensjöbodarna. Fick tips och förslag om tidpunkt och dag av de som besökte oss.

Hembygdsgården 7 juli fick flyttas till Hembygdsstugan då det visade sig att motorn inte fungerade på flotten. Stig Bergkvist underhöll med dragspelsmusik. Det blev en trivsamt dag med gudstjänst, fika och lotteri.

Den 24 oktober inbjöds till "Fåglarna i Holm" i Församlingshemmet. Föreläsare Peter Berglund Navarn med hjälp av Titti Olsson Östbyn. Många besökare och mycket uppskattat.

Årsskriften delades som vanligt ut i samband med att årsavgiften togs upp.

Anundgård 2020 03 05

Styrelsen

Bäste läsare!

Föreningen har fått ny logga. Holms församling har beslutat att ge hembygdsföreningen rätt att använda sigillet ”Holms församlings insegel” som föreningens logga. Det är vi mycket glada och tacksamma för.

Den stiliserade bilden av en älg i inseglet är den bästa tänkbara symbolen för Holm. Den är tidlös genom att den fångar både historia och nutid. Den är inte heller knuten till någon särskild plats utan kan symbolisera hela holmbygden. Redan för mer än tretusen år sedan var älgen en viktig del i bygdens liv, vilket de många älggropslederna vittnar om. Idag lever historien vidare i höstarnas älgjakt som en av få naturligt gemensamma aktiviteter i våra byar. Det skapar både sammanhållning och kanske en och annan kontrovers. Det gjorde det säkert i gången tid också.

Älgen kan även stå som symbol för vårt förhållande till naturen. Det har skiftat under årens lopp och har väl aldrig varit helt okomplicerat. I artikeln *Pengarna och livet* tar vi upp tre stora händelser som på avgörande sätt påverkat bygdens liv. Starka ekonomiska intressen utifrån har långt före lokalbefolkningen kunnat se de stora värden som legat slumrande och bara väntat på att exploateras. I samtliga tre fall har ingreppen lett till stor påverkan både på natur och på förutsättningarna för bygdens fortsatta liv. De vinster som exploateringen genererat och fortfarande genererar stannar i mycken liten utsträckning kvar i bygden.

I intervjun med Terese Festin skildras en annan tid som inte ligger så långt bort. Fäbodarna var kvinnornas värld. Uppdelningen i manliga och kvinnliga sysslor föll sig förr helt naturligt. Kvinnorna svarade för de sysslor som hörde nära samman med tillredningen av mat. Männen svarade för sysslor som låg tidigare i kedjan för matens tillblivelse. De arbetade hemma på åkern eller i skogen, fiskade och jagade. Korna var därför naturligt kvinnornas ansvar, hästen var mannens ansvar. Men många sysslor delade man lika. Att lägga nät är ett exempel på en gemensam syssla. Kvinnan rodd, mannen lade ut eller tog upp. Kvinnan var ofta en minst lika god roddare som mannen. Den man som fick en kvinna som inte kunde ro var att beklaga.

Fågelkvällen i höstas med Peter Berglund och Titti Olsson samlade glädjande många. Vi hoppas kunna ordna en uppföljare längre fram när coronapandemin lagt sig.

När detta skrivs har regeringen nyss meddelat att restriktionerna för möten och sammankomster på grund av pandemin fortsatt gäller. Mot den bakgrunden har föreningen beslutat att ställa in årets hembygdsdag. Några andra aktiviteter finns inte inplanerade för sommaren och hösten.

Till sist önskar vi alla en trevlig sommar och hoppas att allt återgått till det normala nästa år.

För Holms hembygdsförening

Lars Erik Wikholm

Intervju med Therese Festin, 1909 - 1996.

I början av 1980-talet gjorde Wilhelm Åman en intervju med Therese Festin i Vike. Hennes föräldrar var Albert och Tyra Sundling, född Hörnlund. Släkten har på fädernet sina rötter i Vike sedan 1600-talet. Therese var i sitt första äktenskap gift med Thure Lögdahl och fick i det äktenskapet dottern Sonja. Efter att Thure gått bort i TBC, levde hon kvar på fädernegården i flera år till dess hon gifte sig med Albert Festin och flyttade till hans föräldrahem på norra sidan av Näveråviken. I det äktenskapet föddes dottern Gertrud. Här är Åmans intervju med Therese.

Therese Festin hemma hos sig i början på 1980-talet.

När är du född, Therese?

Nie, nollnie

Vad kallas gården där du är född?

Den kallas Utgårn

Var dom bröder din pappa och han som hade Sunne?

Min farfar och han som bodde på Sunne var bröder. Farfar hade ett barn och han som bodde på Sunne, 'n Mattis, han hade elva barn.

Var det Mattis som byggde gårn på Sunne?

Ja, hä vare. Han byggde inte så högt som hä e' nu, men när han skulle lägga på nytt tak, då hä hade gått na år, då höjde dom ne lite. Hä va så att nästan alle barna på Sunne fick flytte opp på botten ett tag innan dom fick eget.

Och din farfar han bodde Utigårn och där du född?

Ja

Hur många syskon är ni?

Mamma hade ett barn före äktenskapet. Utom henne är vi sex.

Och kvar här i byn är det du och Joel?

Jaa, och Olle.

Olle, han bor i undantagsstugan där?

Ja, eller bruksstugan. Vi hade bakugn och baka där och så fanns det en kammare där han ha kök nu. Pappa tänkte riva den och sälja till industrive'. Men då säg ja åte'n, int ska du sälja bort 'n. Nog klarar du dej förutan de pengarna. För ja visste att maken min va sjuk och han tyckte om den och ville gärna ha nånstans å bo. Han rev ne'a och så gjöt han ny grund och gjorde en liten källare inunder. Men så vart han sjuk så han hann aldrig vara me å göra färdigt där.

Sedan byggde Joel på andra sidan vägen?

Ja, men de e inte på hemmet, utan hä e på Sjöströms. Han skulle börja bygga på översida vägen, därmed stenan. Men då fick mamma för sig att om han få bygge där då ska han ha vattne och om han ska ha toalett och badrum då räckt inte vattne till, då bli vi vattenlös, sa hon. Så då fick han köpa en tomt av a' Alfild Sjöström, hu som bo på Mon nu.

Gick du i skola här i byn?

Ja, men ett år gick jag i Anundgård. Ett och två var småskola och sen var det ett, två, tre och fyra i folkskolan. När jag gick andra åre i folkskola då skicka mamma oss till skolan i Anundgård.

Men du gick i skolan här i Vike?

Ja, jag tror att jag började i skolan första året när dom hade byggt henne. Så jag var bland de första elevan som gick där.

Så dessförinnan fanns det ingen skola här i Vike?

Näe, dom höll till i Bergmans ibland och siste åre, innan skolan vart till, så höll man till i Anderssons, i den mindre stugan på gårn där. Min syster gick där i tredje eller fjärde. När hon gick ut siste åre var hon så ung så att hu kunde inte få avgångsbetyg. Hu var bara tolv år. Man fick inte avgångsbetyg då om man bara var tolv. Lärarn skulle bju oss på kaffe, men hä vart inge kaffe för min syster bara bärde och grinde för att hon inte fått avgångsbetyg som kamratan sine. Men dom var gamlare dom. En Albert henan fick inte heller avgångsbetyg det år han skulle få det för han var för ung. Då gick han till Norhällan och slog böckerna sine i

hällan och sa att ”jag ska int få na avgångsbetyg jag men a´Ada hu fick fast hu va mycket sämre”. Ada var hans moster som var ett år äldre. ´n Albert visste att han var duktig i skolan.

Så Albert han gick i skolan när den flyttade runt?

Ja han gick på olika ställen. Jag tror att han gick ett år i Drevberget i Björnssons också.

Hur var det med lärare?

Jag hade samma lärare nästan hela tiden. Det var ett fruntimmer som hade hand om fyrtio barn som hon skulle se till att dom hade nånting och göra. När jag gick i Anundgård i andra folk då hade jag inte den lärarn och året därpå hade jag inte heller samma lärare för då blev hon skickad till Anundgård för dom hade ingen där. Då fick vi en lärare från Österström som va en småskollärarinne som var höllenes för att vara så duktig, men vi fick mest lära oss psalmverser. Så när vi gick för å konfrimere oss då var vikebarna bäst för vi kunde varenda psalmvers sedan förut.

Hur tog ni er till Anundgård?

Vi fick gå. Ibland på vintern kunde dom skjusse oss med häst, men hä va int många gånger. Ja tro inte vi hade en spark ens en gång. Inga skider hade vi heller.

Var ni många barn som gav er iväg då?

Vi var fyra stycken från Vike. Hä va Jonas och Agnar Vestman. Dom var kusiner. Senare började också Greta Andersson, en syster till Märta Frisk. För i och med att vi gick där så skulle dom också skicka dit sine för det var höllenes för att vara en högre skola i Anundgård. Han som var lärare där var en som skulle bli präst och som kallades kandidaten.

Var låg skolan i Anundgård då?

Den låg där församlingshemmet är nu.

När du slutade skolan, då hade du gått i sex år. Vad hände sen?

Då var vi färdiga att börja arbeta.

Men så skulle ni konfirmeras?

Ja då var det så på den tiden att man alltid började första måndagen i februari och så fick vi gå fram till påsk. Det året låg påsk tidigt, första veckan i april, så vi gick i två månader från februari till mars. Vi gick varje vecka i tre dagar från tie till tolv, måndag till onsdag.

Men sedan efter skolan då fick du börja jobba?

Då fick man börja hjälpa till i lagårn. Gu´ vet om ja inte va med oppe på Lövåsen sommarn efter jag hade slute skola. Jag va bara tolv år när jag slute skola och tretton när jag konfirmeres. Mamma va mycke för boan.

Hur gick det till när ni flyttade upp till Lövåsen på våren?

På vårn då vi skulle he ut korna så tog vi dom rakt ut från båse. Vi tog aldrig ut dom så dom fick lära sig gå förut nånting. Utan så snart hä vart lite grönt och löve hade spruckit ut så dom kunde fö se på skogen så vare bara å släppe ut dom och så fick dom följ med upp till boan för då vare slut på hö. Mamma gick för de meste först och locke och vi andra följde efter.

Fäbodpigor på Lövåsen, Greta Norling, Märta Andersson (Frisk), Therese Sundling (Festin)

Bodde hela familjen upp på Lövåsen på sommarn?

Nej, det va en av barna som var där tillsammans med mamma. De andra var kvar hemma. Mamma va mycket uppe i boan. Många veckor kunde jag vara ensam där och en sommar var jag ensam där hela sommarn. Jag minns att vi hade en kviga som va väldigt svår å sparke. Då fick 'n Hubert följa med mej för han va ett och halvt år yngre än mej och skulle hjälpa mej att hålla i en dära. Men inte fick jag han å kliva upp på morron. På kvällen gick det bra för då kunde han hjälpa till. På morron då fick jag gå ut och rive na gräs så hu kunde stå still när jag mjölke na.

Mormor åt 'n Albert, a Kristina på Sunne, va där samtidigt i deras stuga. Hu va väldigt snäll. När hu inte hörde koskälla i våran lagård på morron, då förstog a' att jag hade sove över och kom och väckte på mej. Gammalt tillbaka delade vi och Sunne på samma stuga. Men det tyckte dom vart lite jobbigt, så sen byggde dom en egen stuga.

Vad gjorde ni av mjölken?

Vi gjorde ost och messmör. Om vi sålde messmör nån gång så tog vi femti öre kilo. Nu få man betala fem och trettifem för en liten burk på fyra hekto. Men det var ändå ingen som ville köpe för dom hade inte rå.

Hade alla här i byn fäbodlar?

Ja hä vare. Men hä var inte alle som hade Lövåsen. Man hade Svartkäln också. Moe's dom hade Svartkäln. Vestmans hade också Svartkäln. Men Forsbergs, eller Bergmans som hä e nu, dom hade i Lövåsen. Bergs eller Backes som man sa, dom som hade stället där 'n Mats Norling bo nu, hade också fäbod på Lövåsen för jag minns att vi va där och lekte. Jag minns att dom hade ett saltkar av trä på väggen som jag tyckte var farli behändigt. Det var inte alle om hade ett saltkar. Men näste sommar när vi kom dit, då hade dom rivit och tagit bort allt, så då hade vi inget å leka i. Det var liksom två rum, dom hade alltid ett kök och så hade dom ett litet rum till som dom kalle för mjölkbod. Där hade man separatorn och mjölken.

Så vare i alle fäbostugan, utom Näveruddens som hade kök och kammare och en stor mjölkbod, för dom hade byggnadsrätt på mitt färaldrahem. Jag tror det var min farfarsfar som var förmyndare för en från Näverudden och han hog väl bort eller förskingra de där pengarna och då fick dom ett torp henan. På det torpet byggde dom den där store fäbodstuga. Så dom behövde inte fråga var dom skulle få ta virke, utan hä va bara å ta hä som va närmast. Så då var det ingen sak å bygge stort.

Vad gjorde ni med all ost?

Vi bar hem den eftersom under sommarn och lagrade den till vintern. När den fick ligge visst länge vart den god. Siste åre mamma var på Lövåsen, då va hon inte där många vecker. På vintern efter skulle pappa köpe en gengasmaskin så 'n Joel skulle kunna ha den och göra gengas och sälje. Det va efter nyår som en från Matfors kom för å montera opp den där maskin. Då sa jag till pappa att vi skulle kunna sälja en ostbit till den där från Matfors. Vi hade en liten bit kvar av hemosten. När han hade ätit upp ostbiten så fråga han om vi hade mer som kan kunde få köpa för den va så god. Men det fanns inget kvar som han kunde få köpa.

Joel har berättat att förr så gick det en båt här på Holmsjön.

Ja han kom med posten på sommarn. Hä fanns en stora brygge nedanför hemme men hu förstördes när sjön höjdes. Hä va många som kom och satt och vänta på att båten skulle komma med tidningen. Jag minns att mamma åt å Elvira Sjöström, hu komme och satt på soffa hemme och vänta på tidningen som kom med den där båten. Det var två stycken båtar, Holm och Lars.

Om man blev sjuk på den tiden du var liten, vad hände då?

Då fick man åka till Liden till läkarn där. Jag minns att jag fick benröta i tummen när jag gick i fjärde klass. Jag hade så ont att jag var uppe och gick om nätterna. En dag sa pappa att han skulle åka till Sundsvall och så undra han om jag ville följa med till lasarett. Hä tyckte jag va fälle bra hä för jag hade aldrig varit till Sundsvall. Dom bädde ner mig i en åkskrinda så att jag inte skulle frysa. Man gick in på ett ställe halvvägs för att vila. Hästen ställde man också in så han fick vila och äta. På kvällen gick vi upp till lasarett och frågade om dom hade nån plats åt mig. Det hade dom inte men dom skulle kunna ta emot mig näste morron. Då fick jag en sängplats, men det var inte så många dagar för det kom in fler och då fick dom bädda på en schäslong åt mig. Jag tror jag låg på lasarett i tolv dagar.

Minns du från något bröllop här i byn?

Ja jag minns från när 'n Vilhelm Sahlin och á Viktoria gifte sig. Då höll dom till hemme. Vi hade en lada som inte låg så långt från landsvägen som vi kalle för Hästhölada för vi hade hö till hästan där. Där fanns ett riktigt golv så där brukade man hålla till och danse och vi danse förresten där även sen jag vart stor. För hä va inte så mycket med å fara på baler då för man hade inte så mycket pengar att fara med. Ja det hände väl att vi kunde fara till Åsen och Sandnäset nån gång också men vi hade inte rå och fara dit alle gånger. När vi vart gamlare gick det väl bättre när vi fick cyklar och kunde cykla. Vi hade ju bil hemme, men pojkan hade ju fästmöan dom så då gick det inte att få åke med dom. Nån gång fick man väl åke men inte fick man åke med för jämnan inte.

När var det här, var det före världskriget?

Ja det var före och under kriget för jag minns att pappa köpte upp bensin och lagrade. Pappa va svag för biler. Han köpte en lastbil åt 'n Joel också. Han skulle frakta varor med den. Edvard Kallberg skulle hjälpe till, men inte gick hä med två, för hä va för lite varer. Då fick 'n Edvard slute. Men hä gick inte ändå när 'n Joel skulle skötene ensam.

Söndagsklädda gäster och bopigor vid Sunnstugan på Lövåsen. Fr v Kristina Sundling (bopiga), Nancy Nyberg (lillpiga), okänd, Valfrid Sundling, Albert Festin, okänd, Anna Festin

Sedan gifte du dig med din förste man, höll ni till i ladan då också?

Nä då var ladan riven men vi hade dansen oppe på lagårdsvinden. Vi gifte oss i kyrkan. Jag ville inte gifta mig i kyrkan men jag hade en syster som hette Ida och det hade alltid varit mammas dröm att hon skulle gifta sig i kyrkan, men karn hennes sa ifrån. Så jag gjorde mamma till viljes och gifte mig i kyrkan. Efter vigseln åkte vi hem och hade mat och kaffe

hemma. Det var under krigsåren så det var lite svårt att få tag på mat till ett bröllop, det var kort på allt. Vi hade bjudit hela byn, så det var mycket folk.

Så dog din förste man och Albert kände du sedan tidigare. Bodde han på Sunne då?

När han var åtta eller nio år då köpte hans föräldrar ett båtsmanstorp henan och så hade hans morfar ett torp henan. Morfar hans och min farfar hade jord här, så marken längst väst här det hör inte till det här stället utan det hör till mitt hem. När dom köpte båtsmanstorpet så levde den gamla båtsman fortfarande, så dom fick ta hand om han så länge han levde. Dom hade en gammal stuga en bit bort här som dom bodde i. Albert var enda barnet. Det var Albert som byggde det här huset. Lagårn var det hans pappa som byggde.

Man har sagt att förr i världen var det mycket mera fisk i sjön, har du något minne av det?

Jag minns att pappa hade ett kastnät som han använde ibland. På våren hade han en ryssja i Draschvika och då kom han och släpe på gäddor allt vad han orke. Det kanske man skulle få nu också om man satte ut ryssjor på våren. Det var några höster som pappa la ut nät och fick mycket öring.

Om du jämför den mat vi äter idag och med den ni åt när ni var liten var det någon skillnad?

Ja det var alltid potatis och strömming. Pappa åkte till stan och köpte saltströmming i kaggar på hösten. Ibland köpte han klappströmming som var större och finare. Han köpte minst en kagge saltströmming men ibland hände det att han köpte två. Vi åt alltid saltströmming till frukost. Till middag kunde det vara potatis och fläsk. Pannkaka var helgdagsmat så det åt vi aldrig på vardagar. Hä var ett annat vetemjöl då och så fanns det inte ägg att få tag på på vintern. Annat var det på sommarn då vi hade egna höns som vi kunde få ägg ifrån.

Bakade ni bröd själva?

Vi bakade höst och vår. Vi bakade risker. Men vi kunde baka tunnbröd också. Det bakades av kornmjöl och blev tunt. Vi bröt av det och hade till tjockmjölka. Riskerna gräddades två gånger för att det skulle hålla sig. Först gräddade man varje kaka en gång. Sedan tog man ut den och gräddade nästa. Sedan gräddade man den första en gång till så att den blev riktigt mör. Mjukt matbröd bakade vi i vedspisen. Vetebröd var det inte så vanligt med på den tiden, det bakade man mest till storhelger.

Hur var det med jakten på den här tiden?

Pappa va ingen jägare, men det fanns ju andra som jagade. I Drevberget var det en som hette Nisse Sahlin som var en känd älgjägare. Men det var nog många som jagade för under första världskriget fanns det knappt nån älg kvar på skogen. Det berättades att Algot och Rickard Sahlin gick på skogen i flera dagar men fick ingenting. 'n Algot hade familj och barn och hade ingen mat. Det fanns ingen mat å köpe. Då hade dom uteslute att gå nån mer dag, men då gick 'n Algot en dag till och då fick han skjuta. När han kom hem och sa att nu ha jag sköte, då trodde dom att han ljög. Men då fick dom följa med och se att hä va sant. Då fick dom kött. Hä va ju olovligt, men hä gällde ju att klara livet.

PENGARNA OCH LIVET

Holm delar sin historia med många liknande bygder i Norrlands inland. Det som sticker ut i dessa gemensamma berättelser är hur det norrländska landskapet tid efter annan utnyttjats av starka ekonomiska intressen utifrån och att de pengar som utvunnits i mycket liten grad kommit bygden till godo.

Pengarerna gömmer sig i skogen

Under flera hundra år var Holm en bygd där man levde på jordbruk, fiske och jakt. Man bör nog se det i den ordningen. Jorden och djuren var viktigast för att få mat på bordet. Fisket gav ett viktigt tillskott till mathållningen, framför allt på sommaren. Men även långt in på vintern kunde insaltad gädda och braxen förekomma på matborden. Att skjuta en älg på hösten eller en speltjäder på våren kunde vara räddningen i många familjer när barnskaran växte.

Så hade livet fortlöpt år efter år utan några större förändringar. Arbetet på gården följde årstidernas växlingar precis som det gjort i generation efter generation. Men så hände något som på kort tid skulle komma att helt förändra förutsättningarna för det liv man dittills levt och som man trodde skulle gälla även i framtiden. Penningekonomin hade nu nått Holm och skulle på några få decennier helt komma att ersätta den ekonomi som dittills gällt och som i huvudsak hade byggts på självhushållning.

Det som satte bollen i rullning var att vid mitten av 1800-talet hade efterfrågan på timmer till skogsbolagens ångsågar i inlandet lett till att priserna på den norrländska skogen ökade. För att försäkra sig om skogstillgång började bolagen köpa upp avverkningsrätter av bönderna, ofta på perioder upp till 50 år. Bönderna var lätta att övertala när man plötsligt erbjöds stora summor pengar för den skog som man dittills mest hade tyckt stå i vägen när man skulle odla ny mark. Efterhand började kritiken mot de långa avtalstiderna att växa när bönderna fick uppleva hur priserna på olika förnödenheter ökade, samtidigt som man inte längre hade tillgång till några biinkomster från den egna skogen.

Till slut nådde kritiken riksdagen som snart insåg allvaret i situationen och 1889 kom en lag som förbjöd skogsupplåtelser på längre tid än 20 år. Bolagens intresse för uppköp av avverkningsrätter upphörde nu nästan helt. I stället började man att köpa upp hela hemman. Det var många skogsbolag som tävlade om att komma över skogsmark och ägarna lockades att sälja sina hemman till underpris eftersom de fortfarande inte hade förstått det nu snabbt växande värdet på sin skog. I deras värld var det fortfarande den odlade jorden och djuren som garanterade att det fanns mat på bordet. Det är därför inte svårt att förstå hur de kunde ha tänkt: ”Jag erbjuds en stor summa pengar för den skog, som mest har varit till besvär och jag får som arrendator fortsätta att bruka jorden som är det som ger mat på bordet. Dessutom blir det bolagets ansvar att hålla alla byggnader i skick utan kostnad för mig. Då är jag väl dum om jag inte säljer?”

Efterhand började kritiken att växa även mot bolagens köp av enskild skogsmark och de metoder man använde. Det spreds historier om att brännvin användes för att förmå bönderna

att skriva under köpeavtalen. I början av 1900-talet var frågan om de stora skogsbolagens uppköp av enskild skogsegendom i Norrland uppe till heta diskussioner i riksdagen. Man kan förstå att skogsbolagen mot den bakgrunden intensifierade sina försök att köpa så mycket mark som möjligt innan ett eventuellt förbud för uppköp skulle komma att antas av riksdagen.

I Holm gjordes många köp av skogshemman i slutet av 1800-talet och början av 1900-talet. Men den 4 maj 1906 beslöt riksdagen att sätta stopp för skogsbolagens köp av enskild egendom genom att anta den s.k. *Norrländska förbudslagen*. Då hade i flera fall praktiskt taget hela byar kommit i bolagens händer. En sådan by är Loviken. Byns fyra ”stamhemman” som köptes upp av olika bolag omfattade tusentals hektar skogsmark. Idag är den skogsmarken hårt brukad medan däremot den åkermark som hörde till respektive hemman är nästan helt igenväxt.

I boken, *Sveriges bebyggelse* från 1949, anges att av den totala skogsarealen i Holm, på 225,4 kvkm, var 118 hektar allmänna skogar, 14 736 hektar bolagsskogar och 7 688 hektar enskilda skogar. Det betyder att nära två tredjedelar av all avkastning från Holms skogar sedan dess inte stannar i bygden utan hamnar i fickor på annat håll, företrädesvis i södra Sverige och utrikes.

De som sålt sina hemman satt som regel kvar på sina gårdar som arrendatorer och fortsatte att bruka jorden som förut. Snart nog fick de erfara att de förhållandevis små jordbruken inte längre var möjliga att leva på när penningekonomin tog över mer och mer. Det slutade ofta med att de fick gå som skogsarbetare hos bolagen på de skogsmarker de en gång ägt.

Pengarna gömmer sig i sjön

När Norrlands älvar och vattendrag började byggas ut på allvar i början av 1940-talet motiverades det med att ökad krafttillgång var ett villkor för Sveriges utveckling. Billig norrländsk vattenkraft skulle nu föras över till övriga Sverige. Ett problem med vattenkraften var att viktiga delar av den svenska jorden, vårt största riksarkiv, enligt Vilhelm Moberg, och där människor funnits i tusentals år för alltid lades under vatten. Men sådana invändningar och andra miljöhänsyn fick inte lägga hinder i vägen. Vattenkraften skulle byggas ut och måste ges högre prioritet.

Den reglering som genomfördes 1942 av Holmsjön och sjöarna nedströms i Gimåns vattensystem var en del av den stora utbyggnaden av vattenkraft som nu tog sin början.

Inför regleringen av Gimån gjordes en arkeologisk ”rekognosering” av det berörda området. Denna rekognosering utfördes under tiden 14-27 oktober 1942 av två förrättningsmän från Riksantikvarieämbetet. Av deras redogörelse till riksantikvarien framgår att arbetet försvårades av ”den långt framskridna årstiden”. Man klagar över att ”*det var jämn frost de flesta dagar och stränderna var isbelagda och täckta med ett tunt lager snö.*” Därför ska man kanske inte förvånas över att undersökningen gav ett mycket magert resultat. Det konstateras bl.a. följande:

Stränderna nedströms Holmsjön ”har... rekognoserats till fots. Däremot är Holmsjöns stränder ej genomgånga”

”Rörande de övriga sjöarna gäller givetvis även här, att en rekognosering av fynd och boplatser från stenåldern måste bli utan resultat, vilket också visade sig vara fallet...”

”Några fasta fornlämningar eller spår av sådana har ej kunnat konstateras...”

Man kan fråga sig varför undersökningen inte hade kunnat göras tidigare under sommaren? Beslutet om reglering hade tagits flera år tidigare. Var det överhuvud taget meningen att man skulle upptäcka några fornlämningar?

Husgrund från Jonssons fastighet på Bovallen i Fagervikssjön. Den kan beses under våren innan vattenmagasinen fylls på.

Redan under järnåldern var vattnen i våra trakter rika på fisk. Tillgången på fisk lockade människor långväga ifrån att ta sig hit under sommarhalvåret då vattenlederna var farbara från kusten och långt in i nuvarande Jämtland. Det visar de många boplatser som kunnat dokumenteras under senare år, inte minst tack vare arkeolog David Loefflers arbete.

Sjöregleringen drabbade framför allt örings- och sikbestånden hårt. Dessa arter har sin lektid på hösten. När vattennivån efter regleringen sänks under hösten torrläggs deras lekplatser. Därmed torde de gamla örings- och sikstammarna helt ha dött ut. Förutom skadorna på fiskbeståndet medförde regleringen att åkermark lades under vatten eller blev obrukbar på grund av försumpning. Stränder och torrlagda sandbottnar eroderades och gamla båtläningar kom under vatten. Engångsersättningar betalades ut till fiskerättsägare och till andra som drabbades av skador av sjöregleringen. En bygdemedelsavgift avsätts varje år ur vilken

organisationer kan söka bidrag till projekt som gynnar bygdens liv. Dessa ersättningar och bidrag är en bråkdel av de ekonomiska värden som vattenkraften från våra sjöar och vattendrag skapar varje år och som till största delen levereras söderut.

Pengarna gömmer sig bland bergen

För några år sedan kom ett tiotal främmande människor till Vike i volvobilar av senare årsmodell. De samlades på det s.k. ”Bocktorget”, mitt i byn innan de fortsatte vägen upp genom Näverådalen. De som råkade bevittna samlingen frågade sig vilket ärende de kunde ha. Det skulle snart visa sig. Något år senare uppfördes en hög stålmast på berget norr om Lövåstjärnarna med en vindsnurra högst upp. Snart spred sig ryktet om att det fanns planer på att anlägga en vindkraftpark i området. Idag, år 2020, står anläggningen i princip färdig och har tagits i bruk. Liknande scener har utspelats på många platser i Norrlands inland under senare år och kommer troligen att upprepas i ännu många år framöver. Yngre generationer har nog lättare att acceptera de förändringar i landskapsbilden och de ingrepp i naturen som vindkraften för med sig. För oss äldre tar det längre tid.

Många av oss har minnen av vandringar på stigar som ledde till fåbodar, skogskojar och hjortronmyrar. Alla stigar, myrar, dalgångar och berg hade namn som berättade något om platsen och dess historia, som t.ex. *Storstensmyra* och *Pellemyråsen*. Nu är stigarna sedan länge borta. I stället genomkorsas skogen av nybrutna vägar som bara leder till vindkraftverk. Bergens namn förlorar sin mening när de blivit vindkraftsanläggningar och det inte längre finns anledning för någon vandrare att söka sig dit. Att kalla dessa anläggningar av tonvis med stål och betong för park är inget annat än ett sätt att försköna de okänsliga ingrepp det handlar om. Det är som att sätta läppstift på grisen.

De s.k. bygdemedel och motsvarande ersättningar som kraftföretagen avsätter som en kompensation till bygden är blygsamma i förhållande till de vinster som genereras årligen. I Norge har man valt en annan väg. Där stannar en del av kraftföretagens skatt kvar i den kommun där naturresurserna finns. Därigenom skapas en grundplåt för att också de mindre kommunerna ska kunna överleva.

Till sist ett gammalt Cree-indianskt ordspråk: ”Inte förrän det sista trädet huggits ner. Inte förrän den sista floden blivit förgiftad. Inte förrän den sista fisken fångats. Inte förrän då kommer du att inse att pengar inte går att äta.”

Lars Erik Wikholm

Predikaren på Storberget

En gång stod storskogen tyst och trolsk på Storberget en halvmil norr om Vike. Under de höga granarna var marken täckt av mjuk mossa och i gläntorna växte blåbär och lingon. Nu är granarna borta och under contortatallarna verkar ingenting vilja växa. Det kanske inte är så många idag som känner till att berget på norrsidan av Lilltjärndalen heter Storberget. Jag var själv osäker och beslöt att kolla med Anders Norling. Jodå, berget heter Storberget, svarade han. Det var här högt uppe på berget som Svarkälboan låg, den ena av Vikes två fåbodar.

Idag är det inte så många som har sina vägar hit, men en gång fanns en stig som band samman Loviksbodarna, Svartkälbodarna och Lövåsbodarna. Nu är den stigen också borta.

Men inte helt. Det finns nämligen några som försätter att försöka hålla den öppen. Det är inte människor (som ju anser sig vara skapelsens krona) utan skogens konung som med hjälp av sin familj envist försöker hålla den gamla stigen öppen. När de stöter på en nedfallen contortatall, gör de bara en krok förbi tallen och söker därefter upp den gamla stigen igen till dess de stöter på nästa tall och så håller det på så länge det stämmer med den plats dit de tänkt sig.

Björnide på Storberget norr om Vike

Om man följer stigen från Svartkälboan mot Lövåsen kan man fortfarande, en bit öster om där fåboden låg, se resterna av ett omtalat björnide från den tid då björnen tidigare i historien var vanlig på Vikeskogen. När jag en höst för några år sedan följde den av älgarna upptrampade stigen, för att försöka hitta det gamla idet, snubblade jag praktiskt taget över ett ganska nygjort ide i en stor myrstack. Det blev två starka upplevelser samma dag av hur våra vilda djur på många sätt är så mycket klokare än människan. Älgarna följer sina förfäders gamla stigar och björnen förlägger sitt ide i samma trakt som dess förfäder för mer än hundra år sedan också byggde sitt ide. Troligen har även människan en kunskap inom sig som motsvarar djurens nedärvda minnen. Vi har bara tappat förmågan att använda oss av den. Däremot har vi våra muntliga berättelser som det är viktigt att hålla vid liv. En sådan berättelse handlar om en man som, liksom björnen, redde sitt lilla krypin på Storberget.

Adrian ”Ade” Sahlin (Holgers pappa) var i början på 1900-talet getarpojke i Svartkälboan, så han kände väl till trakten. Han har berättat att man sena kvällar från stigen en bit norr om fäbodarna kunde se ett ljussken mellan träden. Ljuset kom från ett litet fönster i en koja byggd mot bergväggen. Ade visste vem som bodde i kojans. Den var liten med två enkelt resta väggar mot en bergsskrevla som utgjorde kojans två övriga väggar. I rummet fanns ett bord, några pallar och en säng gjord av en urholkad tallstock.

Mannen i kojans gick i Vike under namnet *Gyllenbom*, som vid den här tiden också var namnet på en känd seriefigur i bland annat tidningen *Kvällsstunden*. Hans riktiga namn var Gyllenkvist. Kanske tyckte vikeborna att det var ett alldeles för fint namn på en predikant som bodde i en enkel koja på skogen. Därför fick han, litet nedsättande, heta Gyllenbom liksom seriefiguren.

Gyllenkvist hade hållit flera predikningar nere i byn. Det är okänt hur många han lyckades omvända med sina predikningar. Vikeborna var, liksom holmborna i övrigt, sedan gammalt kända för att envist hålla på sin egen tro och sina egna gudar. Det finns några anekdoter som stärker bilden av att det var svårjobbade att vara predikant i Vike. Bönemötena samlade nog en hel del folk. Det gällde ju att ta vara på de få tillfällen som bjöds att få komma ut och träffa folk. Vi ett sådant tillfälle var det en i församlingen som tydligen hade ätit något olämpligt och med ett ljudligt brak lättade på trycket mitt i en predikan. När skrattsalvorna så småningom tystnat stod också predikanten där tyst. Då reste sig Lars Olov Sahlin, som var den som orsakat avbrottet och sa: ”*Prata på du Gyllenbom. Vi förstå deg nog*”.

Man kan förstå att predikanten Gyllenkvist till slut gav upp och lämnade sin lilla koja på Storberget. En bidragande orsak kan också ha varit att han blivit orolig för sin hälsa. En dag ska han ha yttrat att han trodde att slutet närmade sig för, som han sa, ”*nu e dynga vit*”.

Vem var då denne baptistpredikant? Vi tror att predikantens fullständiga namn var Per Olof Gyllenkvist, född 1833 i Gastsjön i Jämtland. År 1852 flyttade han till Västanå i Liden och gifte sig där med Anna Eriksson från Kväcklingen. I husförhörlängden har prästen noterat *baptist?* för båda. Äldste sonen, Erik Johan, född 1866, bodde också i Västanå fram till 1917 då han med sin familj flyttade till Västra Strandåker i Jämtland. Familjen fick tio barn, alla odöpta, vilket tyder på att hans familj också var baptister. De döpte sina barn själva inom sin egen församling.

Det var inte så lång väg för Per Olof att gå över skogen till Vike för försöka omvända vikeborna till sin lära. På den tiden fanns väl upptrampade stigar över den stora Järkvissleallmanningen som var välkända både för vikebor och järkvisslebor.

Per Olof dog den 14 oktober 1908, troligen i sviterna efter en allvarlig diagnos som han själv anade att han drabbats av. Den sista tiden bodde han som ”*inhysesman*” hos sin äldsta dotters familj i Västanå.

Lars Erik Wikholm

Gunnar Nilsson, Loviken, soldat i Finska vinterkriget 1939-40.

I år är det 80 år sedan Finska vinterkriget avslutades den 13 mars 1940.

En vecka, sa Stalin. Längre tid fick det inte ta att krossa Finland. I 40 graders kyla och meterdjup snö lyckades finländarna stå emot världens då största krigsmakt i 105 dagar. Sverige vägrade att ställa upp på Finlands sida, men Per Albin Hansson, Sveriges statsminister, gick motvilligt med på att frivilliga fick strida på finländarnas sida.

Segern blev dyrköpt för ryssarna. Mer än 200 000 av Röda Arméns soldater stupar och 500 000 såras. På Finlands sida stupar 25 000 man och 45 000 såras. I fredsöverenskommelsen tvingas Finland till omfattande landavträdelser, bl.a. sydöstra delen av landet med städerna Viborg, Kexholm och Sordavala.

Drygt 8000 svenskar gick med i Svenska frivilligkåren. En av dessa var Gunnar Nilsson, som efter kriget bosatte sig i Loviken. Han var född 1914 i Vemdalen och flyttade till Loviken 31/8 1942. Anledningen till att han hamnade i Loviken var kärleken. Den drabbade honom som en blixtnad från klar himmel när han en dag kom åkandes med Kälarnebussen genom byn. Då får han genom bussfönstret se Elly Nordell stå som en "ljusgestalt" på tunet hos Sälls. Det var som en uppenbarelse. Han stiger av bussen och blir kvar. Ett halvår senare gav Elly honom sitt ja inför prästen.

Gunnar berättade gärna, för den som ville lyssna, om sin tid i kriget och att han belönats med en medalj av självaste överbefälhavaren och marskalken Gustaf Mannerheim. Det är nog mer än en som har tvivlat på sanningshalten i hans berättelse. Men vi kan nu avslöja att det han berättade troligen är helt sant. En förfrågan hos krigsarkivet gav följande svar:

Olov Gunnar Nilsson tjänstgjorde vid II. gruppens tross såsom kock mellan 23/1 och 30/4.

Vitsord 3, kårnummer 8523. Trossen var förlagd i Lappi och II gruppen deltog i striderna vid Märkäjärvi 27/2-13/3. Inget sägs om medalj i rullorna.

Att inget sägs i rullorna om medalj behöver inte betyda att han inte fick en medalj. Mannerheim var mycket tacksam för det stöd Finland fått från de frivilliga från Sverige och Norge. Bland annat instiftade han en minnesmedalj för utlänningar som deltagit i Finska Vinterkriget. Det finns all anledning att tro att Gunnar Nilsson tilldelats denna medalj men att den typen av medaljer inte noterades i rullorna.

Minnesmedalj för utlänningar som deltagit i Finska Vinterkriget 1939-40

Fåglarna i hembygden

Ca 600 frivilliga personer i landet genomför sedan 20 år tillbaka 1.600 olika fågelinventeringar per år för Naturvårdsverkets räkning. Två av dem är boende i Holmområdet, Christin "Titti" Olsson och undertecknad. Kategorier som inventeras i Sverige är häckande fåglar (dag- och nattaktiva), övervintrande, häckande kustfåglar och häckande sjö/våtmarksfåglar. Utifrån dessa fågelräkningar så har Sverige faktiskt bäst koll i EU över hur det går för enskilda fågelarter.

Som helhet går det bra för landets fåglar, vilket beror på att landet har låg urbaniseringsnivå (mycket natur), att landet ligger där det gör och att exploatering av naturområden prövas/regleras utifrån miljölagstiftning. Man beräknar att det finns ca 70 miljoner fågelindivider i landet och att det skett en ökning på ca 6 miljoner sedan 1998. Men det skiljer sig mellan biotoperna och förändringarna ser ut så här:

Biotoper:	Plus (+) eller minus (-) sedan 1998:
Skogsfåglar	+ 7 miljoner (landytan har fått mera trädmark)
Odlingslandskapets fåglar	- 1 miljon
Sjö och våtmarksfåglar	+ ½ miljon
Havsfåglar	stabilt antal i 20 år
Fjällens fåglar	- 1 miljon

Sveriges skogsfåglar verkar det gå det bra för, men mindre bra för flera fågelarter i jordbruks- och fjällområden.

Trender i Västernorrland och i hembygden (Holm)

Några skogsfåglars trender här är:

• Tjäder	stabil
• Orre	stabil
• Järpe	ökande
• Lavskrika	minskande ?
• Spillkråka	minskande ?
• Tofsmes	ökande
• Talltita	minskande
• Duvhök	minskande
• Bofink	ökande
• Gransångare	ökande
• Nötväcka	ökande
• Trädpiplärka	ökande

Några trender för odlingslandskapets fåglar:

• Tofsvipa	stabil
• Grönfink	minskande
• Gulspurv	minskande
• Buskskvätta	minskande
• Ladusvala	minskande ?
• Hussvala	minskande
• Ortolansparv	minskande
• Steglits	ökande
• Stare	minskande
• Storspov	stabil
• Tornseglare	minskande
• Björktrast	stabil

Efter att ha inventerat fåglar i området Holmområdet under många år så framträder en bild över vilka arter som är vanligast i vår hembygds skogar här på taigans utlöpare i Norden. I rutan invid finns *Topp 20 häckande skogsfåglar* i vårt närområde. Inventeringsrutterna är fasta. Det finns 716 st. fasta inventeringsrutter i Sverige, varav 13 finns i Medelpad.

Topp 20 av häckande fåglar i skogen i Medelpad 2018

Räknade arter och individer från 5 olika skogsinventeringar av undertecknad i Storstensmyran (Vike), Nordanede, Fanbyklacken, Rörmyrberget, Hångstaörn . Totalt 5x8 km promenad kl. 04.00-09.00 den 23 maj – 2 juni 2018.

Art	Antal individer
-----	-----------------

1. Lövsångare	225
2. Bofink	216
3. Trädpiplärka	89
4. Rödvingetrast	54
5. Rödhake	44
6. Taltrast	37
7. Grönsiska	34
8. Grå flugsnappare	26
9. Orre	22
10. Talgoxe	19
11. Koltrast	18
Kungsfågel	18
13. Svartvit flugsnappare	17
14. Järnsparv	15
Trädgårdssångare	15
Gärdsmyg	15
17. Ringduva	14
18. Ärtsångare	10
Rödstjärt	10
Gök	10

Övriga som hördes/sågs (44 arter):

Gransångare 9, buskskvätta 8, grönbena 8, bergfink 8, gulärla 8, domherre 7, fiskmå 7, korp 7, dubbeltrast 7, enkelbeckasin 7, trana 7, större hackspett 6, gluttsnäppa 6, knipa 5, tjäder 5, sävsparv 5, skogssnäppa 5, spillkråka 4, blåmes 4, kanadagås 4, göktyta 4, kricka 4, storskrake 3, björktrast 3, drillsnäppa 3, storlom 3, sidensvans 3, härmsångare 3, talltita 3, smålom 3, sädesärla 2, grönsångare 2, trädkrypare 2, svartmes 2, kråka 2, sidensvans 2, nötskrika 1, storspov 1, tornfalk 1, kungsörn 1, morkulla 1, strömstare 1, skata 1, tornseglare 1.

OBS:

- Bofink och lövsångare utgör 30-40 % av fåglarna i våra skogar (enligt denna riksinventeringsmetod).
- Eftersom det är hanfåglarna som revirsjunger, så är det dom som oftast noteras. Till det kommer honor i samma mängd. Antalet individer är troligen dubbelt så många på dessa 5x8 km som anges här ovan.
- Nattaktiva arter som morkulla, ugglor missas av inventeringsmetoden. Det genomförs därför årliga nattfågelinventeringar i 3 områden (Navarn/Hullsjön, Österström/Vike och i Oxsjö/Skälsjöområdet).
- Trastarna och mesarna revirsjunger som starkast i skiftet april-maj varvid en hel del individer av dessa missas.

Rovfåglar

Av ugglor finns här vid sorktoppar *pärluggla*, *sparvuggla*, *slaguggla* och *lappuggla*. Den stora lappugglan, som är extremt sorkberoende och häckar i gamla rovfågelbon, finns allmänt här. Titti har sett *hornuggla* i strandskogen i Östbyn, som häckade och fick fram en unge. Den torde nog finnas på flera håll i skogarna invid åkrarna runt Holmsjön. *Berguv* har hörts ropande vid Drevberget av Bettan och Örjan Sahlin för ett par år sedan, men inget finns noterat i Holmområdet sedan dess!? *Hökuggla* ses främst jagande på hyggen på höstarna, en uggla som har sin starkaste hemvist i den fjällnära skogen sommartid.

Sparvhöken är vanligare än *duvhöken* sedan ett decennium tillbaka. *Blå kärrhök* har vi inte sett under häckningstid i området, har du gjort det så hör du av dig till oss?

Av vråkarna dominerar *fjällvråk* (ljus dräkt) över *ormvråk*, den senare vill ha odlingslandskap i närheten av sitt botråd. Fjällvråken bygger bo på klippavsatser, där det kan räcka med ett 10 meter lodrätt stup för att den ska hitta en boplat. *Bivråk* ses ibland i Lidenområdet, men vi har inga observationer av den i Holm. Har du sett den här så hör av dig?

Tornfalkar häckar vid och jagar på åkrar på norra sidan av Holmsjön i Holm. Titti har ofta haft ett par häckande i ett gammalt skatbo på tomten i Östbyn. *Lärkfalkar* (favoritföda: trollsländor) ses ibland i strandskogarna runt Holmsjön och Navarn. Kanske håller *pilgrimsfalkar* på att etablera sig i Holmområdet, det är en art som har tredubblat sin förekomst i Medelpad sedan millennieskiftet. De bygger sina bon på klipphyllor i bergsbranter.

Ett *kungsörnspar* har häckat i närheten av Storflon-området norr om Vike. Vi är spända över om paret fått ge vika för vindparken Kråktorpet!?

Några nykomlingar

Titti har sett *steglits* flera gånger vid sin fågelmatning, en fink som expanderar snabbt både norrut och västerut i landet. Likaså har hennes fröautomat haft flera besök av *stenknäck* de senaste åren, en art som förmodligen häckar i lövskogar runt Holmsjön. I somras sjöng en *ortolansparv* vid Österströms konferensanläggning, en art som haft det besvärligt de senaste åren. *Gärdsmygarna* invaderar Medelpads skogar, kanske ett resultat av de två stormarna för tioalet år sedan. Arten bygger gärna boet i rotvältor.

Till sist tar jag med Olle Frisks bild från juni 1964 på en *blåkråka*. Den uppehöll sig i Vike under en månad när Olle jobbade på vägbygge där. En superraritet då. Den fågelarten är nationellt utdöd sedan 1978 och häckar nu närmast i Baltikum!

Ju mer du är ute, desto mera ”tur” har du att finna oväntade naturupplevelser..

Hälsningar
Peter Berglund
Navarn
”en som har pippi”

Ser du nåt ovanligt eller om du undrar över något om fåglar så hör du av dig till:

Christin “Titti” Olsson 070-6300617
christin.olsson@edu.sundsvall.se
Peter Berglund 070-5880994
peter.berglund50@gmail.com

